

V. A rajfoglalkozás leteltével mindhárom Őrsvezető ismét a terembe vezette Őrsét, ahol rövid beszámolás következett az Őrsi keretben végzett játékok, szórakozás eredményéről. Erre azonban már megsokasodtak az Őrsi létszámok, mert az úttörők között alltak a kisdobosok is.

A kisdobosok vezetője meleg szavakkal köszönte meg az úttörők szíves vendéglátását, a kellemes, szép délutánt.

A rajgyűlést lezáró hagyományos formásokban a kisdobosok is az úttörők között állva vettek részt. Büszke öntudattal, tisztelegtek a zászlónak és énekelték együtt az Úttörő indulót.

Ezután a „Viszontlátásra” köszöntéssel búcsúztak el vendéglátóiktól, a VI. osztályos úttörőktől.

HORVÁTH DEZSÖNÉ—LUX IBOLYA

Tanítóképző Intézet, Szombathely

Felkészülés az úttörő életre

A tanítás céljai:

a) oktatási: Az úttörőélet néhány mozzanatának gyakorlása.

b) nevelési: Érzelmi motiváció megalapozása. Az önálló tevékenység beindítása.

Óratípus: vegyes.

Az óra típusán lehetne vitatkozni. Ha abból indulunk ki, hogy az oktatási és a nevelési cél, a környezetismeret tantárgy feladatrendszere és a téma sajátossága inkább a gyakorló jelleget kívánja, akkor egyszerűen gyakorlati alkalmazásra szánt óráról beszélhetnénk. Azonban a tantervi követelmények előírásának megfelelően elsősorban nem elméletet kérünk számon, hanem bizonyos gyakorlati tevékenységet. Az előző órákon megfigyelt, elemzett és némileg gyakorolt foglalkozások továbbfejlesztése közben folyik tehát a számonkérés, s így indokolt a *vegyes*, vagy kombinált óratervezés, mivel két didaktikai feladatot is megold a nevelő.

ÓRAVÁZLAT

Célkitűzés: A mai órát is arra fordítjuk, hogy jobban megismerjük az úttörőéletet.

I. Ellenőrzés:

1. *A rajvezető (osztályvezető) jelentést kér. Jelentés-adás.*

Az Őrsvezetők az Őrseik elé állnak, kezüket tisztelgésre emelik és jelentenek. „Őrs, vigyázz! Középre nézz!” – „Rajvezető néni! X. Y. Őrsvezető jelentem, a Szorgalom Őrs 9 fővel a kisdobos foglalkozásra együttáll.”

A rajvezető meghallgatja a másik két Őrs vezetőinek jelentését is, majd vezényel: „Köszönöm. Vigyázz! Pihenj!” – Értettem.” Az Őrsvezetők ismét Őrseik elé állnak, s elismélik a kapott vezényszavakat.

A munkafüzet feladatait az előző órán megoldották, az úttörők törvényeit pedig a kisdobos foglalkozásokon dolgozzák fel részletesen. Most elsősorban azokat a formai tudnivalókat gyakorolják ellenőrző jelleggel, amelyek a gyermekek képzeletét jobban megragadják, s a magasabb szintű tevékenység szimbólumait jelentik. (Jelentésadás, zászlófogadás, az osztályterem átrendezése stb.)

Az Őrsvezetők szerepét iskolánként változóan más-más tölti be. A tanítóképző intézetekben általában a hallgatók látják el ezt a feladatot. A KISZ-tagok részvétele a kisdobos- és úttörő-foglalkozáson törvényszerű, érvényesül a mozgalmi élet két fokozatának összekapcsolása.

2. A rajvezető üdvözlö a pajtásokat, utasítást ad a zászló behozatalára és befogadására.

a) „Pajtások! Üdvözöllek benneteket kisdobos-foglalkozásunk alkalmából. A dolgozó népet, a hazáért, előre!”

– „Rendületlenül” – válaszolják a tanulók.

„Zászlóbehozatal. Fogadás jobbról! Zászlónak tisztelegj!”

b) A foglalkozásra meghívott szülő zászlót ajándékoz a rajnak.

A zászlót a pajtások szülei készítették. Biztatja a pajtásokat jó tanulásra és fegyelmet magatartásra a szülő, és arról beszél, hogy amikor ő fiatal volt, akkor kezdődött, indult az úttörő-mozgalom. Elmondja, hogy mennyiben volt más az úttörő-életük, mint a mostani gyermekeké.

c) Két kisdobos átveszi a zászlót „Köszönöm” szavak kíséretében. Ígéretet tesznek, hogy a zászlóhoz méltóan fognak élni.

A rajzászló átadásának több szempontból van nagy nevelő értéke. — A szülők képviselője megjelenik az órán. Részben bepillantást nyernek a felnőttek az iskola munkájába, másrészt a tanulók számára is életteljesebb lesz az ünnepélyes aktus. Meggyőző a szülő szájából hallani az úttörő-élet történeti fejlődését, — s egyben a mozgalom, az iskola és szülői ház nevelői egysége konkrét módon jelentkezik.

A rajzászló átvétele után az őrsi indulók eléneklésével mintegy megismétlik „fogadalmukat” az őrök: hűek lesznek a zászlóhoz. A közös éneklés öröme a tartalom befogadását érzelmileg erősebben motiválja.

3. A nótafa irányításával eléneklék az őrsi indulókat.

Minden órs jól begyakorolta indulóját, hiszen ez volt az egyik feladat a mai órára.

Indulók:

„Mint a mókus . . .”

„Hívogat a kikelet . . .”

„Megjött már a fecskemadár . . .”

A rajvezető értékeli az őrök munkáját.

4. A raj krónikása felolvassa az előző rajfoglalkozás lényeges eseményeit a rajnaplóból.

a) Az úttörőknél tett látogatás: „Az elmúlt foglalkozáson az úttörőknél voltunk. Szívesen fogadtak bennünket. Különösen a bábozás és érdekes játékaik tetszettek. Mi is megtanultunk néhányat játékaik közül.”

b) Rajzok készítése (úttörőházi élmények, táborozás) és a helyi újságban megjelent cikk elhelyezése az úttörőházban tett látogatásról.

(A szombathelyi úttörőházban a Határőrség egyik parancsnoka helikopterrel látogatta meg az úttörőket. Beszélt a határőrök nehéz, de szép feladatairól. A tanulók közelről nézhették meg a számukra ismeretlen gépet. Az élménydús találkozó záróakkordjaként piros, sárga, zöld, kék ködgyertyák színes füstje csapott fel az égre, az úttörőház felett búcsúkört repülő helikopter s a benne ülő vendég tiszteletére.)

A rajvezető értékeli a krónikás munkáját.

Az előbbi önálló feladatokat a nótafa és a raj krónikása csak akkor tudja megoldani, ha az őrvezetőktől vagy rajvezetőtől kellő útmutatást, felkészítést kapott. A faliújság szerkesztésében a tanulói önállóság csak részben valósul meg, hibásan fogalmazott írásmű nem kerülhet a raj elé. Ezért a nevelő vagy őrvezető KISZ-es előzetesen bemutatja a helyes megoldást.

A nagyobb városokban működő úttörőházak életébe való betekintés kiváló élményanyagot szolgáltat ezekhez az órákhoz. Az említett újságcikk a szombathelyi úttörőeknek a határőrökkel való meleg kapcsolatát és az úttörőélet romantikus vonásait ilusztrálja.

5. A faliújság-felelős beszámol a faliújság készítésének körülményeiről.

A „Szorgalom őr” feladata volt, hogy a faliújság elkészítésében segítsenek a fali-

újság-felelősnek. A felelős elmondja, hogy kik segítettek, honnan gyűjtötték össze az anyagot (táborozással, úttörőléttel kapcsolatos képek, cikkek), miért éppen azokat a képeket választották ki. Megmutatták a rajnak a faliújságot, és elhelyezik azt az osztály egyik falán.

A rajvezető értékeli a faliújság-felelős és a Szorgalom őr munkáját.

Az értékelés szempontjai lehetnek: az önálló gyűjtés mennyisége, minősége, — a kollektíva egyes tagjainak aktivitása, — a tantárgyi koncentrációt érvényesítve az ének, rajz- és fogalmazás órán tanult ismeretek alkalmazása.

II. Gyakorlás:

1. *A rajvezető közli a próbák anyagát.*

a) A harmadik próba ismertetése. Elmondja a pajtásoknak: ahhoz, hogy úttörővé avassák őket, először meg kell szerezni a harmadik csillagot. A csillag megszerzéséig 22 próbát kell teljesíteni. Február 1. a határidő. A próbafüzet bemutatása után a teljesítések igazolásának módjára tájékoztatja a tanulókat a nevelő.

b) A közös és egyéni feladat-végrehajtás megbeszélése.

Vannak olyan feladatok, amelyeket egyénileg, s vannak olyanok, amelyeket közösen kell teljesíteni mindenkinek. Pl. közös feladatok: 2., 3., 6., egyéni feladatok: 9., 10., 13.

c) A próbalapok kiosztása, a kitöltés módja.

d) Az eddig teljesített próbák igazolása.

A tanulók önállóan állapítják meg, hogy a házi feladattal és mai szereplésükkel a próbák közül már melyeket teljesítették. (1., 2. feladat)

e) A soronkövetkező feladatok kijelölése.

A 4. és 11. pont. (Egy KISZ-foglalkozáson való részvétel előkészítése és képek, cikkek gyűjtése a közlekedési eszközökről.)

A feladatokat a nevelő most már csak kijelöli, megoldásuk önállóan történik. — Az 1. feladat a mozgalmi élet felsőbb fokába való bepillantást szolgálja, a 2. pedig tantervi, olvasási ismereteik bővítését célozza.

f) A rajvezető táblázat elkészítését javasolja.

Két próbát már teljesítettek a pajtások. Hogy ez látható legyen, mindenki tudjon róla, készítsenek a pajtások egy olyan táblázatát, amelyen a raj tagjainak névsora és a próbákövetelmények láthatók. A próbateljesítést kis csillaggal igazolja a nevelő.

g) A Jótanulás őr vállalja a táblázat elkészítését.

A táblázat a vállalt próbák teljesítését dokumentálja nemcsak a raj tagjai előtt, hanem szülői értekezleteken a felnőttek is bepillantást nyernek így módon is a kisdobosok úttörőletre való felkészítésébe.

2. *Az úttörőknél tanult játékok gyakorlása.*

a) A Szorgalom őr bábjelenete. *A kismalac és a farkasok* c. mesét önállóan dramatizálták és bemutatják. Ezzel készülnek az I. osztályosok fogadására.

A bábozás pedagógiai értékei ismeretesek. A jelen feladatban további adottságok is rejlenek: — megtanulják a tantervben ugyan nem szereplő, de a fogalmazást nagyban fejlesztő párbeszéd forma improvizálását; — amiként a KISZ-es őrvezető segíti az úttörőletre való beilleszkedését a kisdobosoknak, akként lesznek a IV. osztályosok irányítói az I. osztályos kisdobosoknak, s így a formálódó személyiség egy időben gyakorolja a beosztottak és vezetők funkcióját; — az ajándékozás örömeinek izgalmát kapják jutalmul a szereplők.

b) A Jótanulás őr játéakai:

– Ki tud többet Szombathely nevezetességeiről? (őrsök közötti verseny)

Szempontok: 1. Szombathely római kori nevezetességei.

2. Kuruc-kori emlékei.

3. A mai Szombathely.

A szempontokat az őrvezető állítja össze. A játék tulajdonképpeni számadás a korábbi és jelenlegi környezetismereti anyagból, újszerű módszerrel tehát tantervi követelményeknek tesznek eleget. A hazafias nevelésnek is hathatós eszköze ez az eljárás.

- Dalcsozor összeállítása (őrsök közötti verseny).

Az összeállítás szempontjait a tanulók választják meg. Pl. a kisdobos étellel kapcsolatos dalok, vagy az ősről szóló dalok stb.

Bírálati szempontok:

— a dalcsozor helyes kiválasztása,

— a dalok szép előadása.

(A záródal feltétlenül vidám hangulatú legyen)

Ez a feladat is tantárgyi koncentrációt valósít meg, a tanulók vizsgáznak zenei, esztétikai neveltségük szintjéről.

Ily módon tudatosítható, hogy az úttörők élete nemcsak szórakozás, hanem a foglalkozások jótanulásuk eredményének lemerése is.

Összefoglalás:

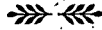
A rajzezető segítségével összegezik a mai foglalkozás új vonásait: fokozottabb önállóság a kiadott feladatok végrehajtásában; az úttörők 12 pontját előkészítő próbagyakorlatok folyamatos teljesítése; az I. osztályosok kisdobos életbe való bevezetése formáinak önálló keresése.

Házi feladat:

Dramatizálják és tanulják meg bábbal *A kiskakas gyémánt félkrajcárja* c. mesét. (Készülés az elsőök fogadására.) Játékokkal készüljenek a foglalkozásra! (Az V. osztályos úttörőknél érdeklődjenek!)

A téma didaktikus megoldása tehát élmények, tények gyűjtése az úttörőletről, azok elemzése, majd gyakorlati alkalmazása. Ezen az úton alakítjuk ki a tanulóknak a témához való helyes érzelmi viszonyulást és alkalmazkodás képességét.

Megjegyezzük még, hogy mivel ugyanazon téma más-más nevelő által történt továbbfejlesztéséről van szó, kevésbé érvényesülhetett az oktatás szubjektív oldala, az osztályvezető egyénisége, de talán sikerült érzékeltetni azt a törekvést, hogy a nevelési szempontból nem közömbös témakört hogyan lehet konkrétá, élményszerűvé tenni a tanulóknak számára.

FÁBIÁN ZOLTÁN

Tanítóképző Intézet, Jászberény

Az olvasás-gyakorlás tantárgypedagógiai problémáiról

Mióta a tanulók hangos olvasása többé már nem a szöveganyag memorizálását, besulykolását célozza, megváltozott az olvasási gyakorlatok helyzete; a gyakorló órák szerepe is. Legszembetűnőbb a cél megváltozása: hajdanában inkább a hibátlan technikájú, „előadói” szintű hangos olvasás volt az elérendő perspektíva; ma pedig a tanulásához, művelődéséhez nélkülözhetetlen gyors, megbízható néma olvasás kialakítása a képzés tulajdonképpeni célja. Ennek a jelenlegi gyakorlat látszólag ellentmond, — legalábbis az alsó tagozaton — hiszen továbbra is a hangos olvasás túlsúlya jellemzi a képzést. Aki hibátlanul hangosan olvas, annak a néma olvasásával sem lehet baj; a hangos olvasás kezdetben talán könnyebb a tanulóknak; hangos olvasással könnyebb a tanulókat együtt tartani, fegyelmezni; a hangos olvasást jobban tudja a nevelő ellenőrizni, értékelni, osztályozni stb.

Az érvek azonban nem jelenthetik azt, hogy az olvasási készségképzést változatlanul százados módszerekkel és eszközökkel kell végezni; szó sincs arról, hogy a gyakorlás szinte kizárólag csak a hangos egyéni és a karban olvasás formájában történhet.